Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 36, Sayı 3, Özel Sayı: 134 - 149, 2025
(Turizm Tarihi Özel Sayısı)
Copyright © 2025 anatolia
Bütün hakları saklıdır
ISSN: (Çevrimiçi: 2822 - 4647 - Baskı: 1300 - 4220)
https://doi.org/10.17123/atad.1712805

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Jeopolitik Risklerin Türkiye Turizmine Etkileri: Kamu Politikaları Perspektifinden Bir Analiz

The Impact of Geopolitical Risks on Tourism in Turkiye: An Analysis from the Perspective of Public Policies

Ayşegül DURUCAN,* (Sorumlu Yazar) Fatma Pınar EŞSİZ**

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, 71450, Yahşihan/ Kırıkkale.
ORCID: 0000-0001-8424-4018
E-posta: ayseguldurucan@kku.edu.tr

** Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, 71450, Yahşihan/ Kırıkkale.
ORCID: 0000-0002-6486-3943
E-posta: pinarfatma@gmail.com

MAKALE BİLGİLERİ
Makale işlem bilgileri:
Gönderilme tarihi: *3 Haziran 2025*
Birinci düzeltme: *29 Ağustos 2025*
Kabul: *11 Eylül 2025*

Anahtar sözcükler: *Jeopolitik risk, Turizm sektörü, Kamu politikaları, ARDL.*

ÖZ
Türkiye, Orta Doğu, Kafkasya ve Balkanlar arasında stratejik bir köprü konumunda yer almakta ve bu jeopolitik konum ülkeye önemli avantajlar sağlarken, çeşitli dönemlerde jeopolitik risklerle karşı karşıya kalmasına da neden olmaktadır. Türkiye ekonomisi açısından turizm sektörü, önemli bir gelir ve istihdam kaynağı olmasının yanı sıra, ulaşımdan eğlenceye kadar birçok sektörle doğrudan bağlantılıdır. İleri ve geri bağlantıları güçlü bir yapıya sahip olan turizm sektörü, jeopolitik risklerden kaynaklanan tehditlerden ise olumsuz etkilenmektedir. Örneğin, bölgesel çatışmalar, terör saldırıları veya siyasi istikrarsızlık gibi tehditler turistlerin seyahat etmeyi tercih ettiği destinasyonları değiştirebilmekte ve bu durum, turist sayısında azalmaya, dolayısıyla turizm gelirlerinde de düşmeye neden olabilmektedir. Bu nedenle riskleri yönetmek için stratejik kamu politikalarına ve kriz yönetimi planlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmanın amacı, Türkiye'de jeopolitik risklerin ülkeye gelen yıllık turist sayısı üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerini 1994–2023 dönemine ait verilerle ARDL sınır testi yöntemiyle analiz etmek ve elde edilen bulgular doğrultusunda kamu politikalarının daha etkin biçimde tasarlanmasına katkı sunmaktır.

ARTICLE INFO
Article history:
Submitted: *3 June 2025*
Resubmitted: *29 August 2025*
Accepted: *11 September 2025*

Key words: *Geopolitical risk, Tourism sector, Public policies, ARDL.*

ABSTRACT
Turkiye is strategically positioned as a bridge between the Middle East, the Caucasus, and the Balkans. Despite significant advantages, this geopolitical location has exposed the country to various risks at different times. The tourism sector, a vital source of income and employment for the Turkish economy, is closely linked to many other sectors, including transportation and entertainment. With strong forward and backward linkages, the tourism industry is particularly vulnerable to threats arising from geopolitical risks. For instance, regional conflicts, terrorist attacks, or political instability can alter tourists' destination preferences, leading to a decline in tourist arrivals and consequently in tourism revenues. Therefore, managing these risks requires strategic public policies and effective crisis management plans. The aim of this study is to analyze the short- and long-term effects of geopolitical risks on the annual number of tourists visiting Turkiye using the ARDL bounds testing approach with data addressing the period between 1994-2023 for designing more effective public policies based on the findings.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Durucan, A. ve Eşsiz, F. P. (2025). Jeopolitik Risklerin Türkiye Turizmine Etkileri: Kamu Politikaları Perspektifinden Bir Analiz, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 36 (3): 134 - 149.

GİRİŞ

Türkiye, Asya, Avrupa ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında yer alarak, tarih boyunca küresel güç dengeleri açısından kritik bir jeopolitik konuma sahip olmuştur. Bu coğrafi konum, ülkeye enerji geçiş yolları, ticaret koridorları ve askeri-stratejik erişim açısından önemli avantajlar sunmuş; ancak aynı zamanda bölgesel ve küresel güç mücadelelerinin merkezinde yer almasına da neden olmuştur. Türkiye'nin hem Batı ile Doğu

arasındaki politik, ekonomik ve kültürel etkileşimlerin merkezinde bulunması hem de çatışma alanlarına yakınlığı, ülkenin dış politika tercihlerini ve güvenlik stratejilerini doğrudan etkilemiştir. Dolayısıyla, bu stratejik konum Türkiye'ye fırsatlar kadar kırılganlıklar da getirerek, çeşitli dönemlerde terör tehditlerinden enerji güvenliğine, sınır aşan çatışmalardan mülteci krizine kadar uzanan geniş yelpazede jeopolitik risklerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik konum, sadece güvenlik politikalarını değil, ekonomik sektörlerin gelişim seyrini de belirlemiştir. Bu çerçevede, turizm sektörü de jeopolitik risklerden etkilenmiş; özellikle 1980 öncesi dönemde savaşlar, siyasi krizler ve ekonomik dalgalanmalar sektörün gelişimini sınırlamıştır. 1980 sonrası dönem ise Türkiye'de turizmin dışa açılarak hızla geliştiği bir süreç olmuştur. 1982'de çıkarılan 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile yatırımcılara kolaylık sağlanmış, turizm alanları tanımlanmış ve devlet destekleri artırılmıştır. Teknolojik gelişmeler, iletişim olanaklarının artması ve Türkiye'nin küresel ölçekteki tanınırlığının yükselmesi, turist sayısında ve yatırımlarda önemli artışlara yol açmıştır. Siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik krizlere rağmen, kalkınma planlarında turizm öncelikli sektör olarak ele alınmış ve bu doğrultuda çeşitli teşvik mekanizmaları uygulanmıştır. Ancak 2019 sonrasında yaşanan COVID-19 pandemisi ve bölgesel düzeydeki çatışmalar, sektörün gelişimini olumsuz yönde etkileyerek turizmde bir durgunluk dönemine girilmesine neden olmuştur.

Jeopolitik risklerin ve ülkelerin karşı karşıya kaldığı belirsizliklerin turizm sektörü üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada kamu politikaları kilit bir rol oynamaktadır. Literatürde, belirsizlik dönemlerinde devletin önleyici, yönlendirici ve iyileştirici müdahaleleri, sektörlerin kırılganlığını azaltan temel mekanizmalar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, risk temelli stratejik planlama (Çakar 2017), çok paydaşlı yönetişim modelleri (Gray ve Cedeno 2023) ve kriz yönetimi kapasitesinin güçlendirilmesi (Payam 2020), kamu politikalarının etkinliğini artıran önemli unsurlardır. Güvenlik algısının iyileştirilmesi ve sürdürülebilir turizm uygulamaları ise sektörü dışsal şoklara karşı daha dirençli hale getirmektedir. Literatürde, jeopolitik riskler ile turizm sektörü arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu ilişkiyi ekonomik büyüme ve döviz kuru gibi makroekonomik değişkenlerle birlikte inceleyen araştırmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışma, 1994–2023 dönemine ait yıllık verilerle Türkiye'ye gelen turist sayısı üzerinde jeopolitik risklerin etkisini analiz etmeyi amaçlamakta; modelin kapsamını genişletmek adına reel GSYİH büyüme oranı ve reel efektif döviz kuru gibi kontrol değişkenleri de dikkate almaktadır. Böylece, hem turizm talebini etkileyen temel faktörler bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmekte hem de literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir. Çalışmadan elde edilen bulguların, özellikle politika yapıcılar açısından, turizm sektörünü dışsal şoklara karşı daha dirençli hale getirecek stratejiler geliştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.

JEOPOLİTİK RİSKLER VE TÜRKİYE

Jeopolitik, bir ülkenin ya da bölgenin dünya üzerindeki konumu ile fiziki ve beşeri coğrafi özelliklerine bağlı olarak uluslararası ilişkilerde izlediği siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel stratejileri inceleyen bir disiplindir. Bu bilim dalı, coğrafi koşulların sunduğu fırsatları ve oluşturduğu tehditleri değerlendirerek, devletlerin dış politika ve güvenlik yaklaşımlarını şekillendirmelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla jeopolitik, ulusal çıkarlar doğrultusunda geliştirilen stratejik kararların temelinde yer alan asli unsurlardan biridir (Doğan ve Doğan 2022).

Jeopolitik risk kavramı ise devletlerin dış politikalarını, güvenlik stratejilerini ve ekonomik gelişimlerini doğrudan etkileyen, uluslararası sistemdeki güç dengelerinden kaynaklanan belirsizlikler ve tehditlerdir. Bank of England jeopolitik risk kavramını ekonomik ve politika belirsizliği ile birlikte önemli olumsuz ekonomik etkilere yol açabilecek "belirsizlik üçlemesi" (uncertinity trinity) içinde sınıflandırmaktadır (Carney 2016). Bir ülke veya bölge açısından ortaya çıkan olumsuz jeopolitik gelişmeler veya tehditler makroekonomik göstergeler üzerinde doğrudan ve do-

laylı etkiler yaratabilmektedir. Bu tür olaylar; insan kayıplarına yol açarak işgücü arzını azaltmakta, fiziksel sermaye stokunda meydana gelen tahribat yoluyla üretim kapasitesini sınırlamakta ve kamu bütçelerinde askeri harcamaların artmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda, belirsizlik ortamının derinleşmesi, ekonomik aktörler nezdinde risk algısının yükselmesine ve bu doğrultuda tüketim ile yatırım kararlarının ertelenmesine, yani ihtiyati davranışların artmasına yol açabilmektedir. Bu etkiler; büyüme oranlarında yavaşlama, enflasyon baskılarının güçlenmesi, döviz kuru oynaklığı ve sermaye çıkışları gibi makroekonomik dengesizlikleri beraberinde getirebilmektedir. Dolayısıyla jeopolitik riskler, sadece kısa vadeli ekonomik dalgalanmalara değil, aynı zamanda orta ve uzun vadede yapısal kırılganlıkların derinleşmesine de neden olabilmektedir (Caldara ve Iacoviello 2022).

Türkiye ekonomisinin tarihsel seyri, coğrafi konumunun sunduğu fırsatlar kadar, bu konumun beraberinde getirdiği jeopolitik gerilimlerin gölgesinde şekillenmiştir. Özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren petrol ekseninde süregelen çatışmalara sahne olan ve kalıcı bir siyasi istikrara kavuşamayan Orta Doğu, Türkiye'nin güney sınırında yer almakta; buna ek olarak, 1990'lardan itibaren küresel enerji piyasasında stratejik önem kazanan Hazar bölgesi, Doğu Akdeniz'deki enerji rezervleri ve Afrika ile artan etkileşim, Türkiye'yi sürekli bir jeopolitik gerilim ortamının içine çekmektedir. Bu tablo, sadece jeopolitik risklerin artması anlamına gelmemekte; aynı zamanda savunma harcamalarının artmasına neden olmakta, enerji arz güvenliğini sağlamak adına dış politikada manevra alanını daraltmaktadır (Oral ve Özdemir 2017).

2000'li yıllara gelindiğinde, Türkiye ekonomisinin kayda değer yapısal dönüşümler geçirdiği, ancak eş zamanlı olarak çeşitli jeopolitik riskler ve belirsizliklerle karşı karşıya kalmaya devam ettiği görülmektedir. Özellikle 2001 Şubat ayında yaşanan ekonomik kriz sonrasında uygulanan reformlar ile istikrar sağlanmaya çalışılmış olsa da, bölgede yaşanan siyasi ve askeri gelişmeler Türkiye'nin ekonomik görünümünü etkilemiştir. Bu durum, jeopolitik risklerin ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerinin doğru şekilde ölçülmesi ve analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu noktada, 1900 yılından itibaren olan dönemi kapsayan uzun vadeli veri yapısıyla dikkat çeken Caldara ve Iacoviello (2018) tarafından geliştirilen "Jeopolitik Risk Endeksi" (Geopolitical Risk Index – GPR), ülkelerin karşı karşıya kaldığı jeopolitik riskleri ölçmeye yönelik en kapsamlı göstergelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu endeks, özellikle jeopolitik risklerin ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerini analiz eden ampirik çalışmalarda yaygın biçimde kullanılmaktadır (Bayraktaroğlu vd. 2021; Lee vd. 2021; Sweidan 2023; Raheem ve le Roux 2023; Tütüncü 2024; Ursavaş vd. 2025). Endeksin, terörizmi de içeren küresel belirsizliklerin daha geniş bir yansıması olarak değerlendirilmesi, akademik literatürde tercih edilmesinde etkili bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Raheem ve le Roux 2023).

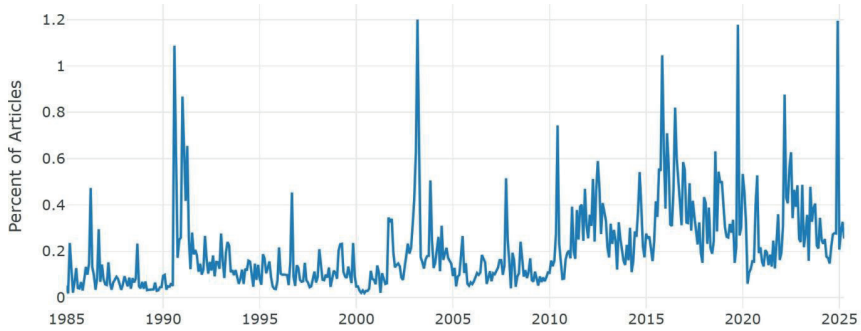

Şekil 1. Türkiye Jeopolitik Risk Endeksi
Kaynak: Caldara ve Iacoviello 2022.

Şekil 1'de gösterilen endeks Türkiye özelinde incelendiğinde 1990 yılında Körfez Krizi, 2000'li yılların başında yaşanan Irak Savaşı, 2012 yılında Suriye ile yaşanan gerilimler, 2013 yılında gerçekleştirilen Gezi Parkı protestoları, 2015 yılında bir Rus savaş uçağının düşürülmesiyle Rusya ile yaşanan gerilimler, 2016 yılındaki başarısız darbe girişimi, 2018 yılında başlayan Zeytin Dalı Harekâtı, Covid 19 pandemisi gibi olaylar nedeniyle jeopolitik risk endeksinin belirtilen tarihlerde keskin biçimde arttığı görülmektedir.

Ülkelerin dönemler itibariyle karşı karşıya kaldığı belirsizlikleri ve riskleri gösteren bir başka endeks ise "Ülkeye Özgü Belirsizlik Endeksi" dir. Bu endeks, Ocak 2006 ile Aralık 2024 tarihleri arasında önde gelen 6 Türk gazetesinin arşivlerine ulaşılarak her gün bu gazetelerde yer alan ve "ekonomi" ile "belirsizlik" anahtar kelimelerini içeren gazete makalelerinin sayılması yoluyla oluşturulmuştur. Endeks incelendiğinde GPR'e benzer şekilde Suriye iç savaşı, mülteci krizi, terör saldırıları, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi, Doğu Akdeniz'deki gerilimler ve Rusya-Ukrayna savaşı gibi olayların, Türkiye'nin dış politika pozisyonunu ve ekonomik kırılganlığını arttırdığı görülmektedir. Buna ek olarak, 2008 küresel finans krizi, COVID-19 pandemisi ve son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon, döviz kuru oynaklığı ve faiz oranı belirsizlikleri, yatırımcı güvenini zedeleyen faktörler arasında yer almıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, jeopolitik riskler ve belirsizliklerdeki artışın, yatırımcı güvenini zedelemesi, sermaye hareketlerinde dalgalanmalara yol açması, turizm gelirlerini olumsuz etkilemesi ve ekonomik büyüme dinamiklerini zayıflatması muhtemeldir. Bu bağlamda, jeopolitik risklerin sistematik şekilde ölçülmesi ve bu risklerin ekonomi üzerindeki etkilerinin anlaşılması, gerek politika yapıcılar gerekse özel sektör aktörleri açısından stratejik önem taşımaktadır. Özellikle ekonomik istikrarı sürdürülebilir kılmak için jeopolitik risk yönetiminin entegre bir yaklaşımla ele alınması büyük önem arz etmektedir.

TÜRKİYE'DE TURİZM SEKTÖRÜ: TARİHSEL SÜREÇ

1980 sonrası dönem yalnızca Türkiye ekonomisi açısından değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan pek çok ülke için de köklü dönüşümlerin yaşandığı bir süreçtir. Bu dönem itibarıyla gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomi içerisindeki ağırlığının artmaya başladığı gözlemlenmiştir. Türkiye özelinde ise, 1980 sonrasında uygulamaya konulan politikalarla birlikte ekonomi alanında radikal değişimler gerçekleşmiş; para ve sermaye piyasaları dışa açılmış, Türk Lirası konvertibl hale getirilmiş ve ihracata dayalı sanayileşme modeli benimsenmiştir. Bu yönüyle 1980 sonrası dönem, Türkiye ekonomisinin dışa açık ve rekabete dayalı bir yapıya evrildiği bir geçiş süreci olmuştur. Aynı zamanda 1982 yılında çıkarılan ve günümüz turizm sektörünün temellerini oluşturan hukuki düzenlemeler de bu dönemin ayırt edici özellikleri arasındadır. Bu çerçevede Türkiye'de turizm sektörünün tarihsel gelişimi, 1980 öncesi ve 1980 sonrası olmak üzere iki temel başlık altında ele alınmaktadır.

1980 Öncesi Dönemde Türkiye'de Turizm

Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konum nedeniyle tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin geçiş güzergâhında yer almış, zengin kültürel ve tarihsel mirasıyla her dönemde dış dünyanın ilgisini çekmiştir. 20. yüzyılın başlarında, Birinci Sanayi Devrimi'nin etkisiyle ulaşım altyapısında yaşanan gelişmeler –özellikle buharlı gemiler ve demiryollarındaki ilerlemeler– Avrupa'dan Türkiye'ye yapılan seyahatlerin artmasına neden olmuştur. Bu dönemde başta İstanbul olmak üzere çeşitli kentlerde konaklama ihtiyacını karşılamak amacıyla lüks otel yatırımları gerçekleştirilmiştir (Bölük ve Karkacıer 2019). Ancak, I. Dünya Savaşı ve sonrasındaki Kurtuluş Savaşı, ülke genelinde ekonomik ve toplumsal düzeyde ciddi yıkımlara neden olarak turizm faaliyetlerinin kesintiye uğramasına yol açmıştır (Eşsiz 2023).

Cumhuriyetin ilanından kısa süre sonra, 6 Kasım 1923'te "Türk Seyyahin Cemiyeti" (günümüzde Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu) kurulmuş ve uzun yıllar boyunca turizm alanında önemli görevler üstlenmiştir. Bu kurum tarafından ilk kez Türkiye'yi tanıtıcı afişler, müze broşürleri ve karayolu haritaları hazırlanmıştır (Turing 2025). Özellikle 1935 yılında, Dışişleri

Bakanlığı ile iş birliği içinde hazırlanan "Turizm Kılavuzu", her ne kadar eksiklikler içerse de, turist yönlendirmesi açısından önemli bir kaynak olmuştur (Evci 2020).

1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın etkileri turizm sektörü üzerinde de hissedilmiş; buhranın ardından patlak veren II. Dünya Savaşı (1939-1945) döneminde ise turizm faaliyetleri neredeyse tamamen durmuştur. Savaşın yoğunlaştığı bölgeler turistik destinasyonlar olmaktan çıkmış, ülkeler içe kapanmak zorunda kalmıştır (Evci 2016). Türkiye, bu küresel gelişmelere paralel olarak turizm sektörünü canlandırma çabalarını sürdürmüş ve 1950 yılında "5647 Sayılı Turizm Müesseseleri Teşvik Kanunu"nu yürürlüğe koymuştur. Bu yasa, turizm alanında çıkarılan ilk yasal düzenleme olması açısından önemlidir. 1963 yılı itibarıyla planlı kalkınma dönemine girilmiş; hazırlanan kalkınma planlarında turizm sektörüne yer verilerek döviz girdisi sağlama ve ödemeler dengesi sorunlarının azaltılmasında sektörün rolü vurgulanmıştır (Çakır ve Bostan 2000). 1970'li yıllara gelindiğinde ise Türkiye ekonomisi, artan enflasyon, döviz darboğazı, enerji krizi ve işsizlik gibi ciddi yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca 1971'de yaşanan askeri müdahale ve ardından gelen siyasi istikrarsızlıklar, turizm sektöründe güven ortamını olumsuz etkilemiştir. 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında yaşanan dış politik gerilimler ve ambargo uygulamaları da turizm sektörünü sekteye uğratan gelişmeler arasında yer almıştır.

1980 Sonrası Dönemde Türkiye'de Turizm

1980 sonrası dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler ve iletişim olanaklarının artması, turizm sektörünün hızla büyümesine katkı sağlamıştır. Türkiye'nin dışa açılma süreci ile birlikte ülkenin uluslararası tanınırlığı artmış ve bu durum turist sayılarında kayda değer artışlar yaşanmasına yol açmıştır (Çımat ve Bahar 2003). Sektördeki bu ivmenin temelinde, 1982 yılında yürürlüğe giren "2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu" önemli rol oynamaktadır. Bu yasa ile turizm alan ve merkezlerinin tanımlanması sağlanmış; devlet mülkiyetindeki arazilerin yatırımcılara tahsisi kolaylaştırılmıştır (Toker 2007). 1982'ye kadar toplam sabit sermaye yatırımları içinde turizmin payı %0,07 düzeyinde kalırken, bu yasal düzenleme sonrasında yatırım oranları %4'e kadar yükselmiştir (DPT 2002).

1980'li yıllar boyunca dünya genelinde hâkim olan kitle turizmi modeli, zamanla çevresel tahribatlara neden olmuş ve turistlerin beklentilerinde yaşanan değişimle birlikte 1990'lı yıllarda sağlık, kongre ve kış turizmi gibi alternatif turizm türleri öne çıkmaya başlamıştır. Bu dönüşüm, hem çevresel sürdürülebilirliği desteklemiş hem de kişi başına düşen turizm gelirinin artmasına olanak sağlamıştır (Gülbahar 2009). Ancak, Türkiye'nin 1990'lı yıllarda karşı karşıya kaldığı siyasi istikrarsızlıklar, terör olayları ve ekonomik krizler turizm sektörünü olumsuz etkilemiştir. Buna karşın, kalkınma planlarında sektör için öngörülen stratejiler ve verilen teşviklerle sektörün büyüme ivmesi belirli ölçüde korunmuştur (Batuhan 2020: 80). 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında IMF destekli "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" uygulamaya konmuş, 2002 yılında siyasi istikrarın sağlanması ve AB uyum sürecine girilmesi ile birlikte ekonomik toparlanma başlamıştır.

2001-2013 yıllarını kapsayan 8. ve 9. Kalkınma Planları'nda turizm, hizmetlerin çeşitlendirilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak bir araç olarak değerlendirilmiştir (DPT 2001; 2007). 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı'nda ise sağlık turizmi öncelikli dönüşüm alanları arasında yer almış, turizm gelirlerinin artmasına rağmen kişi başına yapılan harcamanın düşük kaldığı vurgulanmıştır (KB 2013). 11. Kalkınma Planı (2019-2023) kapsamında, turizm sektörü öncelikli gelişme alanı olarak değerlendirilmiş ve Türkiye Tanıtım ve Geliştirme Ajansı kurulmuştur. Ajansın amacı; Türkiye'nin marka değerinin artırılması, doğal ve kültürel mirasların tanıtımı ve turizm kapasitesinin güçlendirilmesidir. Ajans ayrıca aylık bültenlerle kamuoyunu bilgilendirmektedir. 2019 yılında başlayan COVID-19 pandemisi, uluslararası turizmi derinden etkileyerek Türkiye'de turizm ve ilgili sektörlerin neredeyse tamamen durmasına neden olmuştur (Eşsiz ve Durucan 2021). Günümüzde ise, Orta Doğu'daki istikrar-

sızlıklar, Suriye'deki iç savaş ve Rusya-Ukrayna savaşı gibi bölgesel çatışmalar, Türkiye turizmini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. Zira Rusya ve Ukrayna'nın, küresel turizm harcamalarının %3'ünü oluşturduğu ve Türkiye'ye gelen yabancı turistler arasında önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir (WEF 2022).

LİTERATÜR TARAMASI

Jeopolitik riskler, ülkelerin ekonomik ve sosyal dinamikleri üzerinde önemli etkiler yaratmakta olup, turizm sektörü gibi hassas ve dışa açık alanlarda doğrudan sonuçlar doğurabilmektedir.

Jeopolitik riskler ile turizm sektörü arasındaki ilişkiyi ele alan literatür incelendiğinde, çalışmaların genel olarak iki ana grupta toplandığı görülmektedir. Birinci gruptaki araştırmaların analizlerinde, jeopolitik risklere karşı daha hassas olan turist sayısı (Ursavaş vd. 2025); ikinci gruptaki araştırmaların analizlerinde ise turizm sektörüne ait hisse senetleri kullanılmaktadır.

Birinci gruptaki çalışmalardan biri Demir vd. (2019)'dir. Bu çalışmada, 1995–2016 dönemini kapsayan 18 ülkeye ait veriler kullanılarak dinamik panel yöntemi kullanılarak analiz edilmiş; jeopolitik risklerin gelen turist sayısı üzerinde olumsuz etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tiwari vd. (2019) çalışmalarında ekonomik politika belirsizlikleri ile jeopolitik risklerin, Hindistan'daki turist gelişlerini nasıl etkilediğini incelemiştir. Wavelet analizinin kullanıldığı çalışmada, jeopolitik risklerin etkisinin, ekonomik politika belirsizliklerinden daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, jeopolitik risklerin uzun vadeli etkiler doğurduğu, buna karşın ekonomik politika belirsizliklerinin turist gelişleri üzerinde kısa vadeli sonuçlara yol açtığı görülmüştür.

Balli vd. (2019) jeopolitik riskin gelişmekte olan ekonomilerdeki uluslararası turizm talebi üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmanın sonuçlarına göre jeopolitik risklerin çalışılan her ülke için aynı düzeyde etkili olmadığını ortaya koymakta, bazı ülkelerin jeopolitik risklerden ciddi şekilde etkilendiğini, bazı ülkelerin ise bu şoklara karşı büyük ölçüde bağışık kaldığını bildirmektedir. Genel olarak, cazip turizm destinasyonlarına sahip ülkelerde etkinin sınırlı kaldığı, uluslararası turistlerin bir destinasyona gitmeyi güçlü bir şekilde istedikleri takdirde, jeopolitik riskleri çok da dikkate almadıkları ifade edilmiştir.

Tütüncü (2024) 2000-2019 dönemine ait Türkiye ekonomisine ait verilerle yaptığı çalışmada gelen turist sayısıyla jeopolitik riskler arasındaki ilişkiyi RALS-ADL eşbütünleşme testini kullanarak analiz etmiştir. Analiz bulguları jeopolitik risk endeksi ve enflasyondaki artışın uluslararası turist gelişlerini azalttığını ortaya koymaktadır. Bu durum ise turistlerin turizm kararlarını verirken ev sahibi ülkenin güvenliği ve ekonomik istikrarını dikkate aldığını göstermektedir.

Lee vd. (2021) tarafından yapılan ve jeopolitik risklerle turizm talebini 16 ülke verisiyle inceleyen çalışma jeopolitik risklerin turizm talebini olumsuz etkilediğini, pandemi gibi salgınların bu olumsuz etkinin şiddetini artırdığını ortaya koymuştur. Akadiri vd. (2020), 1985-2017 dönemine ait çeyreklik verileri kullanarak gerçekleştirdikleri Granger nedensellik analizi sonucunda, GPR'den hem ekonomik büyümeye hem de turizm sektörüne doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit etmişlerdir. Bu bulgu, jeopolitik risklerin hem ekonomik performans hem de turizm talebi üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, jeopolitik riske ilişkin bir şokun, hem kısa hem de uzun vadede turizm ve ekonomik büyüme üzerinde belirgin bir olumsuz etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Demir vd. (2020) Türkiye'ye gelen turist sayısı ile jeopolitik risk ilişkisini 1990-2018 dönemi için NARDL modelini kullanarak incelemiş, jeopolitik riskler arttığında Türkiye'ye gelen turist sayısının azaldığını ama jeopolitik riskler azaldığında, kısa vadede turist sayısında bir artış olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bayraktaroğlu vd. (2021) jeopolitik riskler ile Türkiye'nin uluslararası turist gelişleri arasındaki nedensellik ilişkisini 1998- 2019 dönemi için aylık veriler kullanılarak Toda-Yamamoto yöntemiyle analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre Türkiye'ye yönelik yabancı turist talebinin küresel ve yerel jeopolitik risklerden etkilendiği ortaya konmuştur.

Tablo 1. GPR ve Turizm Sektörü İlişkisine Dair Literatür Özeti

Yazarlar ve Yıl	*İncelenen Dönem*	*Ülke/Ülkeler*	*Yöntem*	*Bulgular*
Demir vd. (2019)	1995–2016	18 ülke	Dinamik Panel	Jeopolitik risklerin turist sayısı üzerinde olumsuz etkisi vardır
Tiwari vd. (2019)	01/ 2003-06/2017	Hindistan	Wavelet Analizi	Jeopolitik risklerin etkisi, ekonomik politika belirsizliklerinden daha güçlü ve uzun vadelidir.
Tütüncü (2024)	2000–2019	Türkiye	RALS-ADL Eşbütünleşme Testi	Jeopolitik risk ve enflasyon artışı turist gelişlerini azaltıyor; güvenlik ve ekonomik istikrar önemli.
Lee vd. (2021)	2005-2017	16 ülke	AMG ve CCEMG Tahmin yöntemleri	Jeopolitik riskler turizm talebini olumsuz etkiler; salgınlar bu etkiyi artırır
Akadiri vd. (2020)	1985–2017	Türkiye	Granger Nedensellik Analizi	GPR'den hem ekonomik büyüme hem turizme tek yönlü nedensellik, olumsuz etkiler hem kısa, hem uzun vadede geçerli.
Demir vd. (2020)	1990–2018	Türkiye	NARDL Modeli	Jeopolitik risk artışı turist sayısını azaltır, ancak azalma kısa vadede turist artışı getirmez.
Bayraktaroğlu vd. (2021)	1998–2019	Türkiye	Toda-Yamamoto Yöntemi	Türkiye'ye gelen turist küresel ve yerel jeopolitik risklerden etkileniyor.
Gocer ve Kovacs (2023)	1995-2021	Orta Doğu, Asya	Panel Veri	Çin, Hindistan, Malezya gibi ülkelerde GPR negatif etki yaratıyor.
Soyu Yıldırım (2023)	2003–2021	Türkiye	Toda-Yamamoto Nedensellik	GPR ile turist sayısı arasında nedensel ilişki bulunamadı.
Jiang vd. (2020)	01/2000-02/2019	Çin	Q-Q Metodu	GPR'nin turizm hisse senedi getirileri üzerinde kalıcı ve olumsuz etkisi vardır
Vurur ve Özdemir (2022)	01/2000-08/2022	Türkiye	Engle-Granger, FMOLS	Küresel GPR, BİST Turizm Endeksi üzerinde daha güçlü negatif etkiye sahiptir.
Raheem ve Le Roux (2023)	Her ülke için farklı zaman dilimleri mevcut	6 yükselen piyasa ekonomisi	Nedensellik Analizi	GPR-turizm hisseleri ilişkisi ülkeden ülkeye farklılık gösterir; terör etkisi turizm seviyesine bağlıdır.

Gocer ve Kovacs (2023) 1995-2021 döneminde Orta Doğu ve Asya ülkelerine ait turizm gelirleri üzerinde GPR'nin etkilerini panel veri analizi yöntemiyle incelemiş, elde edilen sonuçlara göre, jeopolitik risklerin Çin, Hong Kong, Hindistan, Malezya ve Kore'de turizm gelirleri üzerinde negatif etkileri bulunduğu belirtilmiştir.

Soyu Yıldırım (2023) Toda-Yamamoto nedensellik analizi yöntemini kullandığı çalışmasında 2003: 02–2021: 01 dönemi için Türkiye'de jeopolitik risk ile turizm arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, GPR ile turist sayısı arasında nedensel bir ilişki tespit edilememiştir.

İkinci grup çalışmalardan bir tanesi olan Jiang vd. (2020) Çin ekonomisi için yaptıkları çalışmada ekonomik politika belirsizlikleri ile jeopolitik risklerin turizm hisse senedi getirileri üzerindeki etkilerini incelemişler, GPR'nin turizm hisse se-

nedi getirileri üzerinde kalıcı ve olumsuz bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Vurur ve Özdemir (2022) yaptıkları çalışmada küresel ve Türkiye'ye özgü jeopolitik risklerin BİST Turizm Endeksi üzerindeki etkilerini incelemiş ve bu iki risk türünden hangisinin daha baskın bir etkiye sahip olduğunu araştırmıştır. Engle-Granger eşbütünleşme analizinin kullanıldığı çalışmada GPR ile BİST Turizm Endeksi arasında uzun vadeli bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığı ortaya konmuştur. FMOLS regresyon analizi sonuçlarına göre, küresel jeopolitik risklerin BİST Turizm Endeksi üzerindeki etkisi, Türkiye'ye özgü risklere kıyasla daha güçlüdür. Özellikle, küresel GPR'de meydana gelen bir birimlik artışın, BİST Turizm Endeksi üzerinde yaklaşık %4,45 oranında bir düşüş etkisi yarattığı tespit edilmiştir.

Raheem ve Le Roux (2023) 6 gelişmekte olan ülke verisiyle jeopolitik riskler ile seyahat ve eğlence hisseleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada Endonezya ve Güney Kore için GPR ile turizm hisseleri arasında zayıf bir ilişki olduğunu, ancak Hindistan, Çin, Malezya ve İsrail için anlamlı ilişkiler tespit edildiğini bildirmektedir. Bu sonuçlardan hareketle terörün etkisinin, turist sayısının düşük, orta veya yüksek olduğu dönemlerde farklı şiddette olabileceği ve bu etkinin ülkeden ülkeye değişebileceği vurgulanmaktadır.

VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, jeopolitik risklerin Türkiye turizmi üzerindeki etkileri 1994–2023 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Ekonometrik analiz kapsamında, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin incelenebilmesi amacıyla ARDL (Autoregressive Distributed Lag - Otoregresif Dağıtılmış Gecikmeli) sınır testi yöntemi tercih edilmiştir. ARDL yöntemi, serilerin bütünleşme derecelerinin I(0) ve I(1) düzeyinde karışık olmasına izin vermesi ve küçük örneklemlerle çalışılabilmesi açısından avantaj sağlamaktadır.

Veri Seti

Analizde bağımlı değişken olarak Türkiye'ye gelen yıllık turist sayısı, bağımsız değişken olarak ise GPR, reel GSYİH büyüme oranı ve TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru verileri kullanılmıştır. Literatür incelendiğinde GPR ve turizm sektörü arasındaki ilişkinin incelendiği; ancak turizm, jeopolitik riskler, ekonomik büyüme ve döviz kuru ilişkisinin henüz yeterince araştırılmadığı görülmüştür. Bu açıdan çalışmanın literatürdeki bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada jeopolitik risklerin turizm sektörü üzerindeki etkileri incelenirken, modelin güvenilirliğini artırmak amacıyla iki kontrol değişkeni analize dâhil edilmiştir: reel GSYİH büyüme oranı ve döviz kuru (DK).

Turizm talebinin önemli belirleyicilerinden biri, ev sahibi ülkenin ekonomik büyüme performansıdır. Ekonomik büyümenin güçlü olduğu dönemlerde altyapı yatırımları artmakta, hizmet kalitesi yükselmekte ve ülkenin genel cazibesi güçlenmektedir (Lim 1997; Song ve Witt 2000). Ayrıca, ekonomik büyüme, turistlerin ülkenin güvenli ve istikrarlı olduğuna dair algısını güçlendirerek turizm talebini dolaylı olarak teşvik etmektedir. Türkiye özelinde yapılan çalışmalar da GSYİH büyümesinin turizm talebini destekleyen bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Kaplan ve Çelik 2008). Bu nedenle reel GSYİH büyüme oranı, turizm talebini açıklamada önemli bir kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiştir.

Turizm sektörü, döviz kuru dalgalanmalarına yüksek derecede duyarlıdır. Ev sahibi ülkenin para biriminin yabancı para birimleri karşısında değer kaybetmesi, ülkeyi yabancı turistler açısından daha cazip hale getirmekte ve turizm talebini artırmaktadır (Dritsakis 2004). Bununla birlikte, kurdaki aşırı dalgalanmalar, belirsizlik yaratmakta ve turistlerin seyahat kararlarını olumsuz etkileyebilmektedir (Tang 2013). Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar, döviz kurunun turizm gelirleri üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Örneğin, Dilek vd. (2019) döviz kuru artışlarının turizm gelirlerini kısa vadede artırıcı, ancak kur oynaklığının caydırıcı etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, döviz kuru Türkiye'ye yönelik turist talebinin belirlenmesinde kritik bir faktör olarak değerlendi-

rilmiş ve kontrol değişkeni olarak analize dâhil edilmiştir.

Sonuç olarak, reel GSYİH büyüme oranı ve döviz kuru, turizm talebinin hem makroekonomik istikrar hem de uluslararası fiyat rekabeti boyutunu temsil eden iki temel faktör olarak modele eklenmiş, böylece jeopolitik risklerin etkilerinin daha sağlıklı biçimde ölçülmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada kullanılan veriler çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Türkiye'ye gelen yıllık turist sayısı TÜİK, reel GSYİH büyüme oranı Dünya Bankası ve döviz kuru ise TCMB veri tabanlarından; GPR ise Caldara ve Iacoviello (2022) tarafından geliştirilen "Global Geopolitical Risk Index" üzerinden temin edilmiştir.

Tüm seriler E-Views 10 yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Model kurulumundan önce değişkenlerin durağanlık seviyeleri Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri ile sınanmış, uygun gecikme uzunlukları ise Akaike Bilgi Kriteri (AIC) dikkate alınarak belirlenmiştir. AIC, özellikle küçük örneklemlerde diğer kriterlere göre daha duyarlı sonuçlar verebildiğinden, ADF ve PP testlerinde yaygın ve geçerli bir yöntem olarak kabul edilir.

Tablo 2. Değişkenlerin Tanımlanması ve Kaynakları

Değişken	*Tanımı*	*Kaynağı*
TS	Türkiye'ye gelen yıllık turist sayısı	TÜİK
GPR	Jeopolitik Risk Endeksi	Caldara ve Iacoviello, 2022
GSYİH	Reel GSYİH Büyüme Oranı (Yıllık, %)	Dünya Bankası Veritabanı
DK	Döviz Kuru	TCMB Veritabanı

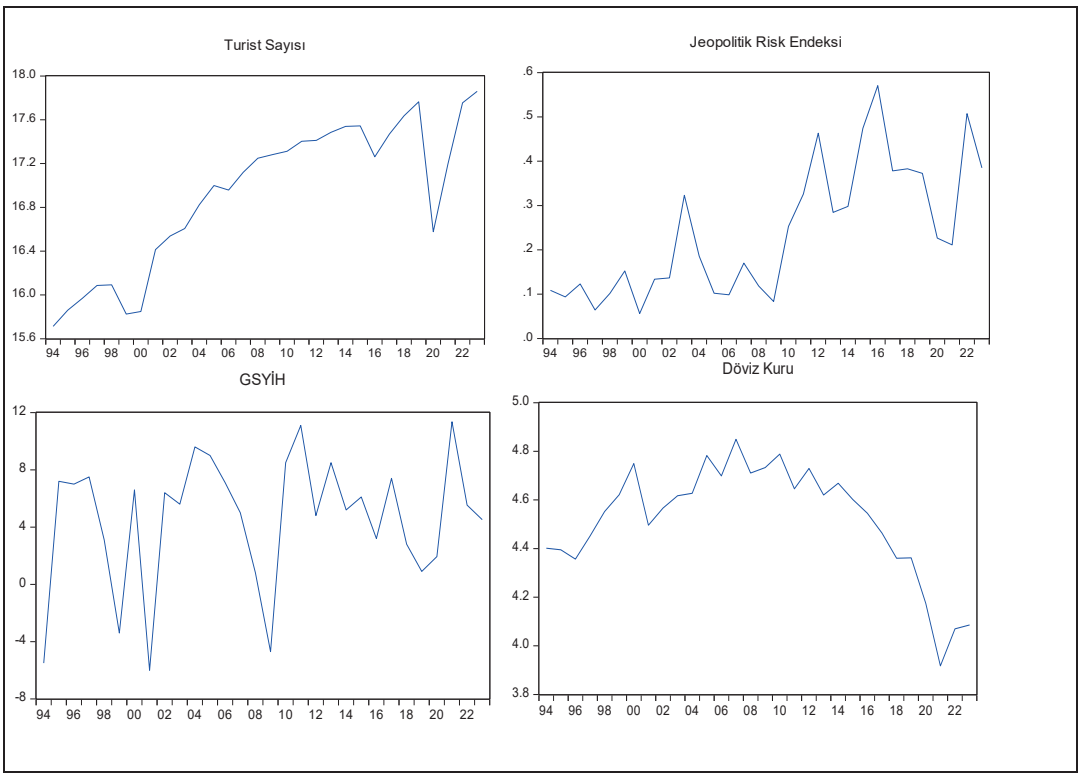

Şekil 2. Serilerin yıllar içindeki değişimleri (1994-2023)

Durağanlık Analizi

Modelde yer alan serilerin durağanlık düzeylerini belirlemek amacıyla Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri uygulanmıştır. Bu testlerde optimal gecikme uzunlukları Akaike Bilgi Kriteri (AIC) esas alınarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, bazı değişkenlerin seviyede durağan olmadığı ancak birinci farkları alındığında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Bu durum, ARDL yöntemi için gerekli ön koşulları sağlamaktadır.

ARDL Sınır Testi

Çalışmada, değişkenler arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkilerin ortaya konulabilmesi amacıyla, Pesaran, vd. (2001) tarafından geliştirilen ARDL sınır testi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu kapsamda, aşağıda sunulan denklemler (1) ve (2) sırasıyla ARDL modeli ile buna dayalı olarak yapılandırılan Hata Düzeltme Modeli'ni (ECM) temsil etmektedir.

$$\Delta TS_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^{p-1} \beta_{1i}\,\Delta TS_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_1-1} \beta_{2i}\,\Delta JRE_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_2-1} \beta_{3i}\,\Delta GSYİH_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_3-1} \beta_{4i}\,\Delta DK_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_6-1} \beta_{5i}\,\Delta EC_{t-i} + \beta_6 TS_{t-1} + \beta_7 JRE_{t-1} + \beta_8 GSYİH_{t-1} + \beta_9 DK_{t-1} + \beta_{10} EC + \mu_t \quad (1)$$

$$\Delta TS_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^{p-1} \beta_{1i}\,\Delta TS_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_1-1} \beta_{2i}\,\Delta JRE_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_2-1} \beta_{3i}\,\Delta GSYİH_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_3-1} \beta_{4i}\,\Delta DK_{t-i} + \sum_{i=0}^{p_6-1} \beta_{7i}\,\Delta EC_{t-i} + \lambda EC_{t-1} \quad (2)$$

Yukarıda verilen denklemlerde Δ operatörü, birinci fark alma işlemini; sabit terim, modelin sabit bileşenini; β katsayıları, ilgili bağımsız değişkenlerin kısa ve uzun dönem etkilerini; hata terimi ise modelde yer almayan diğer faktörlerin etkisini temsil etmektedir. Ayrıca, hata düzeltme katsayısı (ECT), bir önceki dönemden kaynaklanan dengenin bozulmasının mevcut dönemde ne ölçüde telafi edildiğini göstermektedir.

Bu çerçevede, değişkenler arasındaki olası uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi, aşağıda belirtilen hipotezler doğrultusunda test edilmiştir:

$$H_0: \begin{bmatrix} \beta_6 \\ \beta_7 \\ \beta_8 \\ \beta_9 \\ \beta_{10} \end{bmatrix} = 0_{5\times1} H_1: \beta_6 \neq 0 \text{ ya da } H_1: \begin{bmatrix} \beta_7 \\ \beta_8 \\ \beta_9 \\ \beta_{10} \end{bmatrix} = 0_{4\times1}$$

ANALİZ VE BULGULARIN YORUMLANMASI

ARDL Sınır Testi Sonuçları

Modelde kullanılan değişkenlerin durağanlık düzeyleri hem ADF hem de PP birim kök testleriyle sınanmış ve bazı değişkenlerin seviyede durağan olmadığı, ancak birinci farkları alındığında durağan hale geldikleri gözlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda ARDL modeli için uygunluk şartı

Tablo 3. Birim Kök Testi Sonuçları, 1994-2023

	ADF						PP					
Değişkenler	*Sabitli*	*Kritik Değerler*		*Sabitli ve Trendli*	*Kritik Değerler*		*Sabitli*	*Kritik Değerler*		*Sabitli ve Trendli*	*Kritik Değerler*	
		%5	*%1*		*%5*	*%1*		*%5*	*%1*		*%5*	*%1*
TS	-1.557(4)	-2.986	-3.724	-0.026(3)	-3.595	-4.356	-3.542	-3.574	-4.309	-2.709	-3.574	-4.309
GPR	-2.185(0)	-2.967	-3.679	-3.609(0)	-3.574	-4.309	-1.978	-2.967	-3.679	-3.542	-3.574	-4.309
GSYİH	-3.098(4)**	-2.986	-3.724	-5.553(0)***	-3.574	-4.309	-6.143***	-2.967	-3.679	-6.591***	-3.574	-4.309
DK	-1.313(7)	-3.004	-3.769	1.666(6)	-3.622	-4.416	-0.740	-2.967	-3.679	-1.212	-3.574	-4.309
	ADF						*PP*					
Değişkenler	*Birinci Fark Sabitli*	*Kritik Değerler*		*Birinci Fark Sabitli ve Trendli*	*Kritik Değerler*		*Birinci Fark Sabitli*	*Kritik Değerler*		*Birinci Fark Sabitli ve Trendli*	*Kritik Değerler*	
		%5	*%1*		*%5*	*%1*		*%5*	*%1*		*%5*	*%1*
D(TS)	-1.865(3)	-2.986	-3.724	-3.604(6)*	-3.632	-4.440	-10.910***	-2.971	-3.689	-12.172***	-3.580	-4.323
D(GPR)	-5.690(1)***	-2.976	-3.699	-5.570(1)***	-3.587	-4.339	-14.347***	-2.971	-3.689	-13.836***	-3.580	-4.323
D(GSYİH)	-8.630(0)***	-2.971	-3.689	-3.969(6)**	-3.632	-4.440	-27.276***	-2.971	-3.689	-26.450***	-3.580	-4.323
D(DK)	-6.401(0)***	-2.971	-3.689	-7.309(0)***	-3.580	-4.323	-6.349***	-2.971	-3.689	-11.822***	-3.580	-4.323

Not: Parantez içindeki değerler Akaike Bilgi Kriterine göre seçilen gecikme uzunluklarını göstermektedir. Kritik değerler James G. MacKinnon (1996)'ten elde edilmiştir. Yıldızlar (*), (**), (***) sırasıyla %10, %5 ve %1 istatistiksel olarak anlamlılık derecelerini göstermektedir.

sağlanmış ve devamında ARDL sınır testi uygulanmıştır. Sınır testi, hesaplanan F-istatistiği ile kritik değerlerin karşılaştırılması esasına dayanır. F-istatistiği, alt sınırın altında kalıyorsa uzun dönemli bir ilişki olmadığı, üst sınırın üzerinde kalıyorsa uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisinin var olduğu kabul edilir. Ancak F-istatistiği bu iki sınır arasında kalıyorsa, testin sonucu belirsiz olup ek analizlere ihtiyaç duyulabilir.

Tablo 4'te yer alan sınır testi sonuçlarına göre, hesaplanan F-istatistiği değeri 4.46 olarak bulunmuştur ve bu değer %10 anlamlılık düzeyindeki üst sınır kritik değeri olan 4.45'in üzerinde kalmaktadır. Bu durum, bağımlı değişken olan TS ile bağımsız değişkenler arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisi bulunduğunu göstermektedir.

Uzun Dönem Katsayı Tahminleri

ARDL modelinden elde edilen uzun dönem tahmin sonuçları, gelen turist sayısı üzerinde etkili olan temel belirleyici değişkenlerin yönünü ve büyüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır. ARDL(4,4,3,4) modeli kullanılarak elde edilen uzun dönem tahmin sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Buna göre, GPR ve reel GSYİH büyüme oranı TS üzerinde uzun dönemde istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu durum, jeopolitik risklerin ve reel GSYİH büyüme oranının Türkiye'ye yönelik turizm talebini belirlemede uzun vadede tutarlı ve güçlü bir etken olarak ortaya çıkmadığını göstermektedir. Ayrıca, bu sonuç sektörün jeopolitik şoklara karşı belli ölçüde direnç geliştirmiş olabileceğini de düşündürmektedir. DK değişkeni ise uzun dönemde TS üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olan en güçlü belirleyici olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, döviz kurundaki artışın, Türkiye'yi yabancı turistler açısından daha cazip hale getirmesi yoluyla turizme katkı sağladığını göstermektedir. Döviz kuru artışı, yabancı turistlerin satın alma gücünü artırmakta ve talebi olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 4. Birim Kök Testi Sonuçları, 1994-2023

Test İstatistiği		*Anlamlılık Düzeyi*	*Alt Sınır I(0)*	*Üst Sınır I(1)*
			Asimptotik: n=1000	
F İstatistiği	4.46	10%	3.47	4.45
k	3	5%	4.01	5.07
		1%	5.17	6.36

Tablo 5. ARDL(4, 4, 3, 4) Modeli Uzun Dönem Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: TS	
Değişken	(1)
GPR	-0.336 (-0.637)
GSYİH	0.019 (1.262)
DK	2.671** (3.577)
Model Tanı Testleri	
Otokorelasyon (LM)	0.768(0.681)
Değişen Varyans (White)	19.393(0.431)
Jarque-Bera Normallik Testi	0.276(0.870)

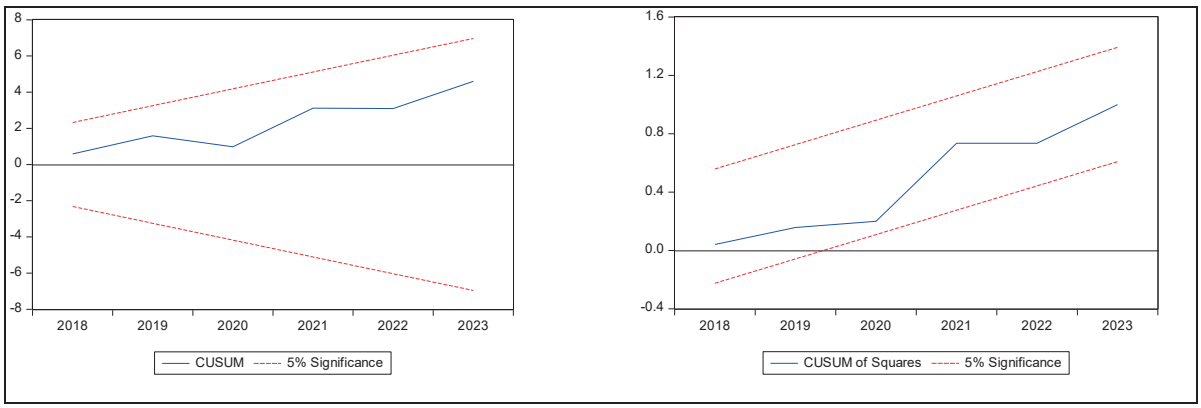

Şekil 3. Cusum ve Cusum-Q istikrar testi sonuçları

Modelin uzun dönemli istikrarını değerlendirmek amacıyla, CUSUM ve CUSUM-Q testleri uygulanmıştır. Şekil 3' de sunulan grafikler, her iki testin de %5 anlamlılık sınırları içinde kaldığını göstermektedir. Bu sonuç, modelde yapısal bir kırılma olmadığını ve katsayıların zaman içinde istikrarlı kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla, modelin uzun dönem tahminlerinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Öte yandan, modelin tanı testleri otokorelasyon, değişen varyans ve normallik açısından herhangi bir istatistiksel sorun olmadığını göstermektedir. R2 değerinin yüksekliği modelin genel olarak veriye iyi uyum sağladığını işaret etmektedir.

Hata Düzeltme Modeli Sonuçları

Kısa dönem dinamikleri, ARDL modeline dayalı Hata Düzeltme Modeli (ECM) aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlar, kısa vadede gelen turist sayısını etkileyen belirleyici değişkenlerin zaman içindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Tablo 6'ya göre modelin kısa dönem katsayıları incelendiğinde GPR'de meydana gelen %1'lik bir artışın, içinde bulunulan dönemde turist sayısını %1.27, bir dönem gecikmeyle %1.48, iki dönem gecikmeyle ise %1.25 oranında azalttığı görülmektedir. Bu sonuçlar, jeopolitik riskteki artışların kısa vadede turist sayısını negatif etkilediğini ve bu etkinin birkaç dönem sürdüğünü açıkça göstermektedir.

Modelde DK değişkeninin de kısa dönem etkileri dikkate değerdir. İlk dönem etkisi pozitif yönde ve anlamlı iken, sonraki dönemlerde (DK(-1), DK(-2), DK(-3)) katsayıların işareti negatife dönmektedir. Bu durum, kısa vadeli döviz kuru dalgalanmalarının turizm sektörü üzerinde hem teşvik edici hem de caydırıcı etkiler yaratabileceğini ortaya koymaktadır. İlk dönemdeki pozitif etkinin, yabancı turistler açısından Türkiye'yi daha ucuz hale getiren kur avantajından kaynaklandığı; ancak ileri dönemlerde kur oynaklığının belirsizlik yaratarak turizm talebini azalttığı yorumu yapılabilir.

GSYİH değişkeni ise kısa dönemde genel olarak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır; yalnızca ikinci gecikmeli değerinin (D(GSYİH(-2))) anlamlı ve pozitif etkisi dikkat çekmektedir. Bu durum, ekonomik büyümenin kısa vadede turizm sektörüne yönelik dolaylı etkiler yarattığını, ancak bu etkinin zaman içinde gecikmeli olarak hissedildiğini göstermektedir.

Bağımlı değişken olan turist sayısının (TS) kendi gecikmeli farkları da anlamlı bulunmuştur. Bu, geçmiş dönem turist sayısındaki değişimlerin bugünkü değişim üzerinde etkili olduğunu ve serinin kendi dinamiklerinin de önemli bir açıklayıcı rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Son olarak, hata düzeltme terimi (CointEq(-1)) anlamlı ve negatif olarak bulunmuştur. Bu, sistemin uzun dönem dengesine güçlü bir şekilde geri döndüğünü ve kısa dönem sapmaların yaklaşık %182'sinin bir sonraki dönemde düzeltildiğini göstermektedir. Bu katsayının mutlak değe-

Tablo 6. ARDL(4, 4, 3, 4) Hata Düzeltme Modeli Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: dTS	
Değişken	(2)
C	7.082*** (5.507)
TREND	0.106*** (4.133)
D(TS(-1))	-0.150 (-0.817)
D(TS(-2))	-0.615*** (-3.944)
D(TS(-3))	-1.074*** (-6.508)
D(GPR)	-1.273** (-2.482)
D(GPR(-1))	-1.485** (-2.479)
D(GPR(-2))	-1.254** (-2.686)
D(GPR(-3))	-1.086 (-1.734)
D(GSYİH)	0.001 (0.189)
D(GSYİH(-1))	-0.002 (-0.226)
D(GSYİH(-2))	0.026** (3.005)
D(DK)	1.965*** (4.253)
D(DK(-1))	-3.201*** (-4.619)
D(DK(-2))	-5.437*** (-4.817)
D(DK(-3))	-3.341*** (-3.806)
CointEq(-1)*	-1.816*** (-5.172)
R^2	0.92
Düzeltilmiş R^2	0.77

rinin 1'den büyük olması, kısa dönem sapmaların hızlı ve güçlü bir düzeltme mekanizmasıyla dengeye getirildiğini ifade etmektedir.

Elde edilen bulgular, Türkiye'nin jeopolitik risklere açık bir coğrafyada bulunmasının turizm sektörü üzerinde belirli etkiler yarattığını, ancak bu etkinin uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ve kısa dönemle sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık döviz kuru değişkeninin hem kısa dönemde hem de uzun dönemde turizmi şekillendirmede daha güçlü bir belirleyici olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'nin turizm sektörünün jeopolitik risklere duyarlılığı 1994–2023 dönemi

yıllık verileriyle ARDL sınır testi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, kısa dönemde jeopolitik risklerin turizm üzerinde beklenen negatif yönlü etkilere sahip olduğunu, ancak uzun dönemde bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin turizm sektörünün dış şoklara karşı görece direnç geliştirdiğini ve zamanla toparlanma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, döviz kuru değişkeninin uzun dönemde turizm üzerinde daha güçlü ve anlamlı etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Özellikle kısa dönemde döviz kurundaki artışların, Türkiye'nin fiyat avantajını güçlendirerek yabancı turist talebini olumlu etkilediği gözlenmiştir.

Bu sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalarla örtüşmekte, bazılarıyla ise ayrışmaktadır. Örneğin, Demir vd. (2019), Tiwari vd. (2019) ve Bayraktaroğlu vd. (2021) gibi çalışmalar, jeopolitik risklerin turist sayısı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve bu etkinin güçlü biçimde hissedildiğini vurgulamaktadır. Mevcut çalışmada da kısa dönem bulguları bu literatürle uyumludur. Özellikle Tiwari vd. (2019)'un jeopolitik risklerin uzun vadeli sonuçlar doğurduğu yönündeki bulgusu, Türkiye özelinde geçerlilik göstermemektedir. Bu durum, Türkiye'nin turizm sektörünün jeopolitik şoklara karşı direnç geliştirdiğini ve uzun vadede toparlanma kapasitesine sahip olduğunu düşündürmektedir.

Bulgular, Demir vd. (2020)'nin Türkiye özelinde yaptıkları çalışmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, jeopolitik risklerin artmasının turist sayısını azalttığı, ancak risklerin azalmasının kısa vadede turist gelişlerini artırmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, çalışmada ulaşılan jeopolitik risklerin yalnızca kısa vadeli etkiler yarattığı sonucuyla uyumludur. Buna karşılık, Soyu Yıldırım (2023)'ın Türkiye'de GPR ile turist sayısı arasında nedensel bir ilişki tespit edilemediği yönündeki bulgusu, bu çalışmanın kısa dönemli negatif etkileri işaret eden sonuçlarıyla çelişmektedir.

Öte yandan, döviz kurunun turizm üzerindeki güçlü ve anlamlı etkisi literatürde görece sınırlı ele alınmış bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Çalışmada döviz kurunun hem kısa hem de uzun vadede belirleyici bir rol oynadığı, özellikle kısa vadede olumlu etkinin ileri dönemlerde olumsuz bir etkiye dönüşebildiği görülmüştür. Bu yönüyle çalışma, Türkiye turizm sektörünün sadece jeopolitik risklere değil, aynı zamanda makroekonomik göstergelere ve finansal istikrara da yüksek derecede duyarlı olduğunu ortaya koyarak literatüre katkı sağlamaktadır.

Bu bulgular ışığında, kamu politikaları açısından aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. *Kriz Yönetimi ve Risk İletişimi:* Jeopolitik risklerin kısa vadede turizm talebini baskılamaması için, hükümetin etkili kriz iletişimi stratejileri geliştirmesi önem arz etmektedir. Güvenlik algısının yönetilmesi, turizm destinasyonlarının uluslararası pazarlarda güvenli ve cazip olarak konumlandırılmasını sağlayabilir.
2. *Kur Politikası ve Fiyat Rekabeti:* Döviz kurunun turizme olan olumlu etkisi göz önünde bulundurulduğunda, mali ve parasal politikalar aracılığıyla Türkiye'nin rekabetçi fiyat avantajının korunması, özellikle düşük ve orta gelirli turist segmentlerini hedefleyen stratejiler açısından önemlidir.
3. *Jeopolitik Risk Takibi ve Erken Uyarı Sistemleri:* Turizmle doğrudan ilişkili kamu kurumlarının, bölgesel ve küresel jeopolitik gelişmeleri yakından izleyerek sektöre yönelik erken uyarı sistemleri geliştirmeleri, politika yapımında zamanlama açısından kritik öneme sahiptir.
4. *Çeşitlendirme Politikaları:* Turizmin belli coğrafyalara ve mevsimlere bağımlılığını azaltmak amacıyla destinasyon ve ürün çeşitliliğine dayalı politikaların geliştirilmesi, dış şoklara karşı sektörün kırılganlığını azaltabilir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin turizm sektörü, jeopolitik risklerin olumsuz etkilerini belirli dönemlerde hissediyor olsa da, makroekonomik istikrar, doğru kamu politikaları ve etkili kriz yönetimi uygulamaları sayesinde bu etkileri telafi edebilecek bir esnekliğe sahiptir. Bu esneklik, kamu otoritelerinin sektörü uzun vadeli stratejilerle desteklemesiyle daha da güçlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Balli, F., Uddin, G. S., and Shahzad, S. J. H. (2019). Geopolitical Risk and Tourism Demand in Emerging Economies, *Tourism Economics,* 25(6): 997-1005.

Batuhan, T. (2020). On Birinci Kalkınma Planında Turizm Politikaları, *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2) :77-84.

Bayraktaroğlu, E., Gürsoy, S., Günay, F., and Karakuş, Y. (2021). Geopolitical Risks and International Tourist Arrivals to Turkey: A Causality Study, *Anais Brasileiros de Estudos Turísticos: ABET,* 11: 1-16.

Bölük, G. ve Karkacier, O. (2019). Türkiye'de Turizm Sektörünün Enerji ve Toplulaştırılmış Diğer Sektörler ile Yapısal Analizi: Girdi-Çıktı Modeli Analizi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* 15(2): 390-408.

Caldara, D., and Iacoviello, M. (2022). Measuring Geopolitical Risk, *American Economic Review*, 112(4): 1194-1225.

Carney, M. (2016). Mark Carney: Uncertainty, The Economy and Policy. Speech Given by Mark Carney, Governor of the Bank of England, *https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/2016/uncertainty-the-economy-and-policy.pdf,* Erişim Tarihi: 30/05/2025.

Çakar, K. (2018). Critical success factors for tourist destination governance in times of crisis: a case study of Antalya, Turkey, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(6): 786–802. https://doi.org/10.1080/10548408.2017.1421495.

Çakır, M., Bostan, A. (2000). Turizm Sektörünün Ekonominin Diğer Sektörleri ile Bağlantılarının Girdi-Çıktı Analizi İle Değerlendirilmesi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 11 (Prof. Dr. Hasan Olalı Özel Sayısı): 35-44.

Çımat, A., Bahar, O. (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,* (6) 2003: 1-18

Demir, E., Gozgor, G., and Paramati, S. R. (2019). Do Geopolitical Risks Matter for Inbound Tourism?, *Eurasian Business Review,* 9: 183-191.

Demir, E., Simonyan, S., Chen, M. H., and Lau, C. K. M. (2020). Asymmetric Effects of Geopolitical Risks on Turkey's Tourist Arrivals, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45: 23-26.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2001), *Sekizinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyon Raporu.* DPT yayın no: 2589-ÖİK: 601, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2002), *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950-2001).* Ankara.

Dilek, Ş., Çelik, S., ve Yalçınkaya, Ö. (2019). Döviz kuru oynaklığı ve turizm gelirleri ilişkisi: Türkiye örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 33(3): 903–918.

Doğan, M., ve Doğan, Ö. S. (2022). Türkiye'nin Jeopolitiği, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi,* 5(2): 320-339.

Dritsakis, N. (2004). Tourism as a long-run economic growth factor: An empirical investigation for Greece using causality analysis, *Tourism Economics,* 10(3): 305–316. https://doi.org/10.5367/0000000041895094

Eşsiz, F. P. (2023). Türkiye'de Turizm Sektörünün Ekonomik Büyümeye Katkısı: Cumhuriyetten Günümüze, *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi,* 6(5): 28-41.

Eşsiz, F. P. ve Durucan, A. (2021). Covid-19 Salgınının Seçilmiş Sektörler Üzerindeki Etkileri: Türkiye Ekseninde Bir Değerlendirme, *International Journal of Public Finance*, 6(2): 193-210.

Evci, E. (2016). İkinci Dünya Savaşı'nın Akabinde Türkiye'de Turizmi Canlandırma Çabaları, *Tarih Araştırmaları Dergisi,* 35(60): 213-276.

Evci, E. (2020) Türkiye'de Turizm ve Tanıtma (Tarihi İncelemeler). Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Kültür Eserleri Dizisi-629, Ankara. *https://www.academia.edu/43841026/T%C3%9CR%C4%B0YEDE_TUR%C4%B0ZM_VE_TANITMA_Tarih%C3%AE_%C4%B0ncelemeler_,* Erişim Tarihi: 15.08.2023.

Gocer, I., and Kovacs, P. (2023). The Effects of Geopolitical Risks on Tourism Revenues of The Middle East and Asian Countries, *Theoretical & Applied Economics,* 30(1): 77-90.

Gülbahar, O. (2009). 1990'lardan Günümüze Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişimi ve Alternatif Yönelimler, *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences,* 14(1): 151-177.

Jiang, Y., Tian, G., Wu, Y., and Mo, B. (2022). Impacts of Geopolitical Risks and Economic Policy Uncertainty on Chinese Tourism-Listed Company Stock, *International Journal of Finance and Economics,* 27(1): 320-333.

Kalkınma Bakanlığı (KB) (2013), Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. Türkiye Büyük Millet Meclisi Karar No: 1041, Karar Tarihi: 02/07/2013, Ankara. *https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf,* Erişim Tarihi 10/09/2023.

Kaplan, M., ve Çelik, T. (2008). Türkiye'de turizm gelirleri, ekonomik büyüme ve döviz kuru ilişkisi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1): 129–146.

Kilic, I., & Balli, F. (2024). Measuring economic country-specific uncertainty in Türkiye, *Empirical Economics,* 67(4): 1649-1689.

Lee, C. C., Olasehinde-Williams, G., and Akadiri, S. S. (2021). Geopolitical Risk and Tourism: Evidence from Dynamic Heterogeneous Panel Models, *International Journal of Tourism Research*, 23(1): 26-38.

Lim, C. (1997). Review of international tourism demand models, *Annals of Tourism Research,* 24(4): 835–849. https://doi.org/10.1016/S0160-7383(97)00049-2

Oral, M., ve Özdemir, Ü. (2017). Küresel Enerji Jeopolitiğinde Türkiye: Fırsatlar ve Riskler, T*arih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* 6(4): 948-959.

Payam, M. M. (2020). Turizmde olası güvenlik riskleri: Etkin risk ve güvenlik yönetimi. İçinde; Z. Gölen, Y. Unvan, ve S. Özer (Ed.), *İktisadi ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar* içinde (ss. 231-254). Montenegro: Ivpe

Pennington-Gray, L., ve Basurto-Cedeno, E. (2023). Integrated stakeholder-centered tourism crisis, *Frontiers in Sustainable Tourism,* 2: 1209325, 1-22

Pesaran, M. H., Shin, Y., and Smith, R. J. (2001). Bounds Testing Approaches to The Analysis of Level Relationships, *Journal of Applied Econometrics*, 16(3): 289–326.

Raheem, I. D., and le Roux, S. (2023). Geopolitical Risks and Tourism Stocks: New Evidence from Causality in Quantile Approach, *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 88: 1-7.

Saint Akadiri, S., Eluwole, K. K., Akadiri, A. C., and Avci, T. (2020). Does Causality Between Geopolitical Risk, Tourism and Economic Growth Matter? Evidence from Turkey, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43: 273-277.

Song, H., and Witt, S. F. (2000). *Tourism demand modelling and forecasting: Modern econometric approaches*. Oxford: Pergamon.

Soyu Yıldırım, E. (2023) The Relationship of Geopolitical Risk and Tourism in Turkey: Fourier Toda-Yamamoto Causes Analysis, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (59): 327-347.

Sweidan, O. D. (2023). Geopolitical Risk Spillover among Nations: Evidence from Russia, *GeoJournal*, 88(3): 3029-3037.

Tang, C. F. (2013). Temporal Granger causality and the dynamics relationship between real tourism receipts, real income and real exchange rates in Malaysia, *International Journal of Tourism Research*, 15(3): 272–284. https://doi.org/10.1002/jtr.1871

Tiwari, A. K., Das, D. and Dutta, A. (2019). Geopolitical Risk, Economic Policy Uncertainty and Tourist Arrivals: Evidence from A Developing Country, *Tourism Management*, 75 (4): 323-327.

Toker, B. (2007). Türkiye'de Turizm Sektörü Teşviklerinin Değerlendirilmesi, *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2): 81-92.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TURİNG), (2025). Turing'in Tarihçesi. *https://turing.tr/turingin-tarihcesi/*, Erişim Tarihi: 15/05/2025.

Tütüncü, A. (2024). Geopolitical Risk and Tourism in Turkey, *Review of Economics and Political Science*, 9(4): 382-398.

Ursavaş, U., Yılancı, V., and Ghosh, S. (2025). Geopolitical Risk and Turkiye's Tourism Growth: Testing A Shifting Relationship, *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies and Research*, 59(1): 104-119.

Vurur, N. S., ve Özdemir, L. (2023). Küresel ve Türkiye Jeopolitik Risklerin BİST Turizm Endeksine Etkisinin Karşılaştırılması, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (C-iasoS 2022 Özel Sayısı): 163-174.

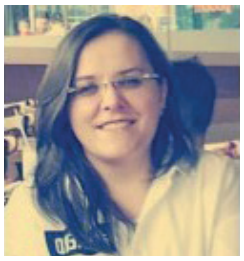

Fatma Pınar EŞSİZ

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu (2006). Yüksek lisans derecesini Kafkas Üniversitesi'nden İktisat dalından (2009), doktora derecesini de Atatürk Üniversitesi'nden İktisat dalından aldı (2016). Kırıkkale Üniversitesi'nde çalışmaya başladı (2013). Doçentlik unvanını "Makro İktisat" alanında aldı (2023). Halen Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları para politikası, bölgesel iktisat ve ekonomik büyümedir.

Ayşegül DURUCAN

Ankara'da doğdu. Lisansını 2010 yılında Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümünde; Yüksek Lisansını Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalında; Doktorasını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Programında tamamladı. 2011 yılında Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladığı Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü'nde 2020-2022 yılları arasında Arş. Gör. Dr. olarak çalıştı. 2022 yılından itibaren çalışmalarına Doktor Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir.